

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**77-ї НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРОФЕСОРІВ,
ВИКЛАДАЧІВ, НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ,
АСПІРАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ**

16 травня – 22 травня 2025 р.

ПІДХОДИ ДО ВІДНОВЛЕННЯ ДЕГРАДОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ

За час здійснення земельної реформи значно збільшилися площі деградованих земель під впливом інтенсивного розвитку сільського господарства, особливостей рельєфу території, що призвело до значної ерозії ґрунтів – з 92,3 тис. га до понад 200 тис. га із наявних 472,8 тис. га сільськогосподарських угідь.

Законом України «Про охорону земель» визначено, що деградація земель – це природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів [1].

Згідно із Земельним кодексом України додеградованих земель відносяться: земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, добування корисних копалин; земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами та інші [2].

Значна ерозія ґрунтів спостерігається на землях площею понад 200 тис. га із наявних 472,8 тис. га сільськогосподарських угідь. Сьогодні 30% території України – зона підвищеної небезпеки в землеробстві. Один з негативних чинників – порушення ґрунтового покриву. Це насамперед прямі пошкодження – механічні деформації, теплове та хімічне забруднення, захаращення поверхні [3].

Потенційно замінованими в Україні є близько 30% території держави – близько 174 тисяч квадратних кілометрів [4]. Це землі, які потребують обстеження на наявність замінування та вибухонебезпечних залишків війни. При цьому під час розмінування руйнується гумусовий горизонт, втрачаються фізико-хімічні властивості ґрунту та відбуваються зміни гранулометричного та агрегатного стану, що впливає на природню родючість та водоутримувальну здатність ґрунту.

Особливої уваги вимагає питання забруднення ґрунтів важкими металами та їх сполуками, які мають властивість мігрувати у вегетативну масу рослин і у водні горизонти. Серед сільськогосподарських культур найбільш високий вміст важких металів виявлено в листових овочах і силосних культурах, найменше – в бобових, злакових і технічних культурах.

Масштаби прояву негативних змін стану земель внаслідок дії військових, природних, антропогенних, господарських та інших факторів,

які фіксуються при моніторингу земель, мають критичний характер.

При цьому статистична інформація про порушені та деградовані землі враховує тільки землі, що втратили свою господарську та екологічну цінність через порушення ґрунтового покриву внаслідок виробничої діяльності людини.

В умовах повномасштабної війни інформація про порушені і деградовані землі практично не оновлюється, а звітність ґрунтується на дублюванні даних за попередні роки. Актуальна ж інформація про зміни стану земель під впливом військових дій у системі моніторингу земель взагалі практично відсутня.

Деградовані та малопродуктивні землі, господарське використання яких є екологічно небезпечним та економічно неефективним, а також техногенно забруднені земельні ділянки, на яких неможливо одержати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я.

На таких землях необхідно здійснювати консервацію земель, яка здійснюється за наявності: порушення поверхні земельних ділянок внаслідок військових дій, землетрусів, зсувів, карстоутворення, малопродуктивних земель, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю; радіаційно-небезпечних, радіоактивно забруднених або забруднених важкими металами[5].

Консервація земель здійснюється шляхом припинення їх господарського використання на визначений термін і залуження або заліснення. Вона здійснюється за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування на підставі договорів із власниками земельних ділянок.

Таким чином, землі, поверхня яких порушена військовими діями, природними, антропогенними та господарськими факторами необхідно віднести до категорії порушених і деградованих. Один із підходів до відновлення деградованих земель, на яких неможливе виробництво екологічно чистої сільськогосподарської продукції, є консервація земель.

Література:

1. Закон України «Про охорону земель». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-19#Text>
2. Земельний кодекс України. URL:– <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
3. Вплив війни росії проти України на стан українських ґрунтів. Результати аналізу / О. Голубцов, Л. Сорокіна, А. Сплодитель, С. Чумаченко. – Київ: ГО «Центр екологічних ініціатив «Екодія», 2023. – 32 с.
4. Як 8 Ізраїлів і 3 Хорватії: яка частина України замінована та скільки часу піде на розмінування. URL:https://24tv.ua/rozminuvannya-ukrayini-2023-ploshha-skilki-chasu-pidu-na-rozminuvannya_n2414361
5. Постанова КМУ № 661 від 20.08.1993 року «Про затвердження положення про моніторинг земель». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-93-%D0%BF#Text>